

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)

за освітньою програмою «Облік і аудит»
(назва освітньої програми)

на тему: «Особливості обліку та контролю дебіторської заборгованості в системі управління підприємства (на прикладі ТОВ «Шампань України»)»
(назва теми)

Виконавець:

судентка ФМОІТ 4 курс 1 група
Осатаненко Катерина Валеріївна
(прізвище, ім'я, по-батькові) (підпис)

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, доцент
(науковий ступінь, вчене звання)
Сиротенко Наталія Анатоліївна
(прізвище, ім'я, по-батькові) (підпис)

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Важливим питанням для суб'єктів господарювання, зокрема сільськогосподарських підприємств, є питання виникнення та погашення дебіторської заборгованості. Дебіторська заборгованість, зокрема її облік, у вітчизняній та зарубіжній практиках дещо відрізняється, але головним завданням на всіх підприємствах є створення для покупців прийнятної форми розрахунків задля зменшення суми заборгованості також необхідність знайти найбільш оптимальні методи управління дебіторською заборгованістю, завдяки яким підприємство своєчасно отримувало б доходи та не допускало би появи безнадійних боргів.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розгляд теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення обліку та контролю дебіторської заборгованості на прикладі ТОВ «Шампань України». Для досягнення мети було поставлено такі завдання:

- вивчити сутність, класифікацію та оцінку дебіторської заборгованості, нормативно-правові документи, які регулюють облік дебіторської заборгованості в нашій країні;
- висвітлити дискусійні питання в обліку дебіторської заборгованості;
- розглянути особливості організації виробничо-господарської діяльності товариства;
- дослідити документальне оформлення дебіторської заборгованості та облік у ТОВ «Шампань України»;
- виявити можливі шляхи удосконалення обліку дебіторської заборгованості у ТОВ «Шампань України»;
- розглянути теоретичні й практичні основи контролю та аналізу дебіторської заборгованості на підприємстві, розробити рекомендації щодо покращення системи контролю у ТОВ «Шампань України».

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом кваліфікаційної роботи є процес інформаційного забезпечення системи обліку та контролю дебіторської заборгованості ТОВ «Шампань України». Предмет дослідження складається з комплексу теоретичних, організаційно-методичних та практичних засад обліку, аналізу та контролю дебіторської заборгованості в ТОВ «Шампань України».

Методи дослідження. Для того, щоб досягнути поставленої мети та вирішити завдання, які вище було згадано, використовувались загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, аналіз і синтез, дедуктивний та індуктивний метод, порівняльний аналіз, проблемно-ситуаційний аналіз, логічний метод, горизонтальний, вертикальний, факторний та графічний аналіз, аналіз наукової літератури. Так, для визначення сутності дебіторської заборгованості був застосований історичний та діалектичний метод; для визначення місця дебіторської заборгованості у системі бухгалтерського обліку та контролю підприємства – системний підхід.

Інформаційна база дослідження. Для вирішення завдань роботи було використано таку базу: Податковий кодекс України, Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, Міжнародні стандарти фінансової звітності, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали науково-практичних конференцій, періодичних видань, електронні ресурси мережі Інтернет, реєстри синтетичного та аналітичного обліку, фінансова, звітність ТОВ «Шампань України».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота студента складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (58 найменувань) та 16-ти додатків. Загальний обсяг роботи становить 82 сторінки. Основний зміст викладено на 64 сторінках. Робота містить 14 таблиць, 5 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні основи обліку дебіторської заборгованості»* розглянуто сутність та визначення дебіторської заборгованості, її класифікацію, охарактеризовано нормативно-правову базу регулювання дебіторської заборгованості, систему її обліку відповідно до національних стандартів та сформульовано сучасні проблеми, які виникають в процесі формування та обліку дебіторської заборгованості.

У другому розділі *«Облік розрахунків з дебіторами на прикладі ТОВ «Шампань України»* надано загальну економічну характеристику базового підприємства, охарактеризовано його модель обліку дебіторської заборгованості із вказанням існуючих недоліків, на підставі яких сформульовано напрями вдосконалення системи обліку дебіторської заборгованості.

У третьому розділі *«Контроль та аналіз дебіторської заборгованості»* проведено економічний аналіз показників діяльності підприємства, зокрема дебіторської заборгованості, із наданням рекомендацій для усунення виявлених негативних тенденцій, розглянуто систему контролю дебіторської заборгованості, яка діє на базовому підприємстві, а також запропоновано шляхи її покращення.

ВИСНОВКИ

В сучасних умовах одним з найбільш складних питань є дебіторська заборгованість. Уникнути появи в обліку дебіторської заборгованості, в залежності від причини її виникнення, майже неможливо. Тому важливим є правильне відображення дебіторської заборгованості, а також своєчасний контроль та аналіз факторів, від яких зростає сума заборгованості та вчасне запобігання негативним наслідкам, аби ефективно використовувати фінансові ресурси підприємства.

В процесі виконання кваліфікаційної роботи було досліджено теоретичні засади обліку, контролю та аналізу дебіторської заборгованості. Також було проведено порівняльний аналіз концептуальних основ із практичним їх втіленням на базі ТОВ «Шампань України».

За результатами виконання кваліфікаційної роботи можна зробити такі висновки:

1. У ході дослідження сутності дебіторської заборгованості було виявлено, дебіторська заборгованість – це вид активу, що визначається як сума боргу юридичних або фізичних осіб організації та виникає в результаті продажу продукції в кредит. Дебіторська заборгованість буває двох видів: довгострокова та поточна. Розділяють дебіторську заборгованість за такими видами класифікацій: за строками погашення; за своєчасністю погашення; за об'єктами, щодо яких винакає заборгованість. Принцип обачності обумовлює створення та нарахування резерву сумнівних боргів та те, що активи та доходи не мають бути завищеними, але не мають бути заниженими зобов'язання та витрати. Підприємству для фінансової

дисципліни необхідно слідкувати за документальним оформленням дебіторської заборгованості, її треба оформлювати у встановлені терміни та в повному обсязі.

2. Проблемні питання обліку дебіторської заборгованості полягають у тому, аби не допустити прострочення термінів платежів та не допускати появи безнадійної дебіторської заборгованості. В НП(с)БО 10 «Дебіторська заборгованість» немає окремо визначення понять довгострокової та короткострокової дебіторської заборгованості. Вирішення цієї проблеми покращить підприємствам методику обліку дебіторської заборгованості. Важливо зазначити, що облік та контроль дебіторської заборгованості на підприємствах тієї чи іншої галузі або форми власності суттєво відрізняється. Тому на кожному підприємстві має бути правильно організований облік дебіторської заборгованості, який в достатній мірі би відображав та характеризував господарську діяльність підприємства.

3. У кваліфікаційній роботі суб'єктом, який досліджувався, обрано ТОВ «Шампань України». Ознайомлення з підприємством показало, що основним видом діяльності сільськогосподарського підприємства є вирощування зернових культур, бобових і насіння олійних культур. Підприємство знаходиться на загальній системі оподаткування, є платником податку на додану вартість, єдиного соціального внеску, податку на доходи фізичних осіб та військового збору. Також підприємство сплачує єдиний податок четвертої групи, збір за забруднення навколишнього середовища, транспортний податок, акцизний податок, податок на нерухомість та земельний податок. Загальна кількість працюючих 91 особа. На підприємстві бухгалтерська служба складається з 4 осіб на чолі з головним бухгалтером. Для подання звітності підприємство використовує програми «М.Е.Дос» та для проведення розрахунків – «Клієнт Банк».

4. Дослідивши документальне оформлення дебіторської заборгованості та особливості обліку ТОВ «Шампань України», можна виокремити, що, згідно з обліковою політикою, бухгалтерський облік на підприємстві ведеться за журнально-ордерною формою бухгалтерського обліку. В цих журналах-ордерах збираються та систематизуються всі данні первинних документів, які необхідні для синтетичного та аналітичного обліку. ТОВ «Шампань України» не веде розрахунків за позиками членам кредитних спілок (рахунок 376), також немає розрахунків за операціями з деривативами (рахунок 379). Також товариство не взаємодіє з учасниками промислово-фінансових груп, а тому і не використовує в своєму обліку рахунок 363. Підприємство для обліку дебіторської заборгованості використовує: 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями», 362 «Розрахунки з іноземними покупцями», 371 «Розрахунки за авансами», 372 «Розрахунки з підзвітними особами», 374 «Розрахунки за прензіями», 375 «Розрахунки по відшкодуванню завданих збитків», 377 «Розрахунки з іншими дебіторами». ТОВ «Шампань України» хоч і має в робочому плані рахунків рахунок, на якому обліковується резерв сумнівних боргів, але цей рахунок не використовується на практиці. Підприємство займається експортними операціями, тому резерв сумнівних боргів доцільно було б застосовувати до відчизняних та іноземних покупців.

5. З метою удосконалення обліку дебіторської заборгованості рекомендовано: доповнити наказ «Про облікову політику підприємства» інформацією щодо класифікації дебіторської заборгованості за строками

непогашення, методикою обчислення резерву сумнівних боргів, порядком визначення питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході; розпочати створення резерву сумнівних боргів; моделювати шаблони договорів із різноманітними умовами праці, наприклад: надання знижок при достроковій оплаті; до рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» ввести субрахунок 365 «Розрахунки за відстроченими платежами», на якому обліковувати розрахунки за тією дебіторською заборгованістю за продукцію, роботи, послуги, щодо якої було відстрочено виконання зобов'язань за договорами; створити комісію, яка буде працювати з дебіторською заборгованістю; у типову форму № М-20 внести додатковий розділ: «умови визнання доходу від реалізації», який буде заповнюватися при відвантаженні, з урахуванням обставин, які можуть бути виникнути під час відвантаження продукції покупцю; автоматизувати систему обліку шляхом впровадження на сільськогосподарському підприємстві комп'ютерної бухгалтерської програми «1С: Бухгалтерія 8. Бухгалтерія сільськогосподарського підприємства».

б. При вивченні теоретичних основ контролю дебіторської заборгованості, було досліджено, що внутрішній контроль – це процес, який розробляється, впроваджується і підтримується на трьох рівнях: власниками бізнесу, керівництвом, іншими співробітниками. Виділяють три етапи в організації контролю: підготовчий, процедурний та завершальний. На жаль, на підприємствах України відсутній контроль за своєчасним стягненням грошових коштів з дебіторів. Ця ситуація призводить до зростання недопустимої норми простроченої дебіторської заборгованості. Це відбувається через те, що на підприємствах зазвичай немає окремих відповідальних людей, які б слідкували за дотриманням дисципліни за розрахунками.

У кваліфікаційній роботі було розглянуто практичні основи контролю дебіторської заборгованості в ТОВ «Шампань України». Було виявлено, що відсутня служба контролю та система внутрішнього контролю є децентралізованою. Так, у обов'язки кожного працівника відповідно до посадових інструкцій входить виконання функцій внутрішнього контролю дебіторської заборгованості, безпосередньо з якою вони пов'язані.

В аналізі дебіторської заборгованості головним завданням є перевірка, чи є суми дебіторської заборгованості в балансі підприємства реальними, також важливим є контроль в дотриманні правил розрахунків, своєчасного отримання оплати за товари, роботи та послуги. Розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ «Шампань України» показав, що у підприємства нормальна фінансова стійкість та відповідає майже всім нормативним значенням. Підприємству рекомендується зменшувати частку дебіторської заборгованості. Важливим показником в аналізі діяльності ТОВ «Шампань України» є рівень ліквідності балансу. Для поліпшення стану дебіторської заборгованості управлінському персоналу підприємства рекомендовано збільшувати найбільш ліквідні кошти для покриття термінових зобов'язань і збереження платоспроможності підприємства. Підприємству рекомендовано не допускати перевищення суми дебіторської заборгованості над темпами зростання чистої виручки від реалізації продукції. Це можна зробити за рахунок введення знижок за негайну сплату за відвантажену

продукцію. Термін погашення дебіторської заборгованості на підприємстві має бути коротшим ніж термін сплати кредиторської, адже в такому випадку грошові кошти будуть більше в вільному доступі та в розпорядженні персоналу для здійснення фінансового розвитку підприємства.

Для вдосконалення контролю за операціями з дебіторської заборгованості ТОВ «Шампань України» рекомендовано: ввести політику залучення нових покупців та проведення кредитного відбору покупців; проводити процедуру інкасації дебіторської заборгованості; регулярно контролювати співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості; на договорі з замовником вказувати термін здійснення оплати не більше ніж 10 календарних днів з моменту підписання акту виконаних робіт. Підприємству для організації контролю можна запропонувати використати робочий документ контролера «Результати перевірки даних про реалізацію продукції за окремими покупцями». За результатами здійснення внутрішнього контролю рекомендовано створити комісію, яка займеться цим питанням та яка має скласти підсумковий документ – «Звіт про результати внутрішнього контролю дебіторської заборгованості». Даний звіт має спрямування на отримання облікової інформації про хід здійснення перевірки та може бути використаним як база для кожного суб'єкта господарювання.

Робота, направлена на виконання вищезазначених рекомендацій дасть можливість підвищити ділову активність ТОВ «Шампань України».

АНОТАЦІЯ

Осатаненко К. В. «Особливості обліку та контролю дебіторської заборгованості в системі управління підприємства (на прикладі ТОВ «Шампань України»)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за освітньою програмою «Облік і аудит». Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2021.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти обліку та контролю дебіторської заборгованості.

Проаналізовано нормативно-законодавчу базу щодо питань обліку та контролю дебіторської заборгованості, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених у сфері відображення у бухгалтерському обліку дебіторської заборгованості, особливостей її контролю та економічного аналізу, а також практичний досвід ТОВ «Шампань України» щодо цього питання.

Запропоновано доповнити наказ про облікову політику підприємства щодо дебіторської заборгованості, розпочати створення резерву сумнівних боргів, переглянути систему договірних відносин шляхом впровадження договорів з різноманітними умовами оплати, альтернативні варіанти посилення системи контролю дебіторської заборгованості.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, резерв сумнівних боргів, облік, контроль, економічний аналіз.

ANNOTATION

Osatanenko K. «Features of accounting and control of receivables in the management system of the enterprise (based on the example of Champagne of Ukraine LLC)».

Qualifying work for a bachelor's degree in specialty 071 «Accounting and Taxation» under the educational program «Accounting and Auditing». Odessa National Economic University. - Odessa, 2021.

The paper considers the theoretical aspects of accounting and control of receivables.

The regulatory framework on accounting and control of receivables, scientific works of domestic and foreign scientists in the field of accounting for receivables and features of its control and economic analysis, as well as the practical experience of LLC «Champagne of Ukraine» on this issue.

It is proposed to supplement the order on the company's accounting policy for receivables, to start creating a reserve for doubtful debts, to review the system of contractual relations by implementing agreements with different payment terms, alternatives to strengthen the control system of receivables.

Key words: receivables, doubtful debt reserve, accounting, control, economic analysis.